

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 DEP
0030 OSLO

Deres ref.
25/1428

Vår ref.
25/2502 - NOVI

Dato
12.08.2025

Høring - NOU 2025:3 Ny kulturmiljølov

Justis- og beredskapsdepartementet viser til Klima- og miljødepartementets brev datert 4. april 2025 med vedlegg.

Justis- og beredskapsdepartementet har følgende merknader:

I arbeidet med en eventuell proposisjon om oppfølging av utredningen må det tas hensyn til den nye forvaltningsloven som ble vedtatt av Stortinget i juni. Under nevner vi enkelte områder departementet særlig bør være oppmerksomt på.

I utvalgets lovforslag brukes «vedtak» som fellesbetegnelse på enkeltvedtak og forskrift. I den nye forvaltningsloven benyttes ikke lenger «vedtak» som fellesbetegnelse for disse to kategoriene, men brukes i stedet synonymt med enkeltvedtak. Vi anbefaler at dette heller ikke benyttes som fellesbetegnelse i ny kulturmiljølov.

I enkelte paragrafer i lovutkastet er det foreslått bestemmelser om adgang til å sette vilkår når det treffes avgjørelser etter loven. Vi gjør oppmerksom på at det i ny forvaltningslov § 41 er en generell regel om på. Det bør vurderes om denne regelen er tilstrekkelig, eller om det likevel er behov for særskilt regulering av spørsmålet i kulturmiljøloven.

Utvalget forslår i § 72 regler om automatisert saksbehandling, men påpeker samtidig at behovet for slike regler i kulturmiljøloven avhenger av hvorvidt det gis generelle regler i forvaltningsloven. Det er gitt slike regler i §§ 11 til 13 i den nye forvaltningsloven, som, i likhet med forslaget til § 72, blant annet inneholder en hjemmel til å gi forskrift om adgang til å treffe automatiserte avgjørelser og en plikt til å dokumentere det rettslige

innholdet i automatiserte saksbehandlingssystemer.

I § 26 tredje ledd er det foreslått at forvaltningslovens regel om utredningsplikt ikke skal gjelde i saker om midlertidig fredning. Vi er skeptiske til et slikt unntak. En plikt til å sørge for et forsvarlig grunnlag for forvaltningens vedtak vil trolig uansett måtte anses å følge av ulovfestede krav til forsvarlig saksbehandling. Vi viser videre til at utredningsplikten i forvaltningsloven er relativ, slik at omfanget må tilpasses den aktuelle saken. I den nye forvaltningsloven er det presisert i § 44 at det i vurderingen av utredningens omfang blant annet skal tas hensyn til «om det er behov for en rask avgjørelse».

Etter forslaget til § 34 skal Forvaltningsmuseet kunne fatte enkeltvedtak om å avhende eller kassere løse kulturminner. Etter det vi kan se er det ikke nærmere omtalt hvorfor dette skal gjøres ved enkeltvedtak, eller om reglene i forvaltningsloven kapittel IV-VI passer for avgjørelser om avhending eller kassering av gjenstander som, slik vi oppfatter forslaget, er i offentlig eie. Dette bør trolig vurderes nærmere.

I § 42 er det foreslått bestemmelser som åpner for avfreding i tilfeller der de viktigste kulturhistoriske verdiene har gått tapt eller sterke samfunnshensyn krever avfreding. Av forslaget til § 42 første ledd bokstav c følger det at Kongen i statsråd i slike tilfeller skal kunne gi forskrift om avfreding av kulturmiljø som er fredet i forskrift etter § 25. Omtalen av bestemmelsen er svært knapp. Etter hva vi kan se omtales ikke den alminnelige adgangen et organ har til å oppheve eller endre forskrifter det har gitt, eller hvilke prinsipielle spørsmål det reiser hvis bestemmelsen er ment å begrense adgangen Kongen i statsråd har til å endre eller oppheve forskrifter fastsatt med hjemmel i § 25. Også omtalen av sammenhengen mellom reglene om enkeltvedtak om avfreding etter forslaget til § 42 første ledd bokstav a og b og de alminnelige reglene om omgjøring av enkeltvedtak er knapp. Dette gjør det vanskelig å vurdere hvilket behov det er for de foreslåtte reglene ved siden av de alminnelige omgjøringsreglene i forvaltningsloven.

Bestemmelsene som er foreslått i ny lov §§ 51 og 52, bør etter vårt syn utredes nærmere. Etter forslaget i § 51 skal det være forbudt å nekte forsikring eller å ta høyere forsikringspremie for fredede eiendommer bare fordi de er fredet. Bestemmelsen i § 52 innebærer en plikt for forsikringsselskapene til å dekke antikvariske merkostnader ved pålegg fra kulturmiljømyndighetene om gjenoppbygging og istandsetting av kulturmiljø etter naturlig skade. Særlig antas forbudet mot å ta høyere forsikringspremie for fredede eiendommer og plikten for forsikringsselskapene til å dekke antikvariske merkostnader å kunne reise spørsmål som bør vurderes nærmere, bl.a. i forhold til annen lovgivning på forsikringsrettens område.

Etter forslaget til § 77 skal foretak kunne ilegges overtredelsesgebyr på objektivt grunnlag. Etter en lovendring i 2022 følger det av forvaltningsloven § 46 (ny lov § 81) at skyldkravet ved illeggelse av administrative sanksjoner er uaktsomhet med mindre noe annet er bestemt. I Prop. 81 L (2021-2022) er det i punkt 7.4. lagt til grunn at det skal kunne fastsettes bestemmelser om tilnærmet objektivt ansvar i særlovgivningen, men at det i slike tilfeller må foretas en konkret vurdering av behovet for slike regler på det aktuelle området og om et slikt ansvar ligger innenfor de rammene EMK oppstiller. Vurderingen av dette spørsmålet i utredningen pkt. 35.1.2 er knapp. I en eventuell

proposisjon bør det gjøres en nærmere vurdering i tråd med føringene i Prop. 81 L (2021- 2022) pkt. 7.4.

Med hilsen

Harald Aass e.f.
fagdirektør

Nora Eikeland Vikøren
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur